

Стандартизация на скалата на Барат за импулсивност (BIS-11)

Автор: Ева Русева
Златомира Илчовска
Мария Иванова
Петя Илиева

Импулсивността е един от психологическите конструкти, който вълнува не само академичната общност, но и хората, които не се занимават професионално с психология. Импулсивността играе важна роля в живота на всеки индивид и обяснява както нормалните индивидуални различия, така и екстремната патология. Една от най-популярните дефиниции на импулсивността е: „предразположение към непланувани реакции като реакция на вътрешни и външни стимули, без да се мисли за негативните последици върху индивида и другите.” (Stanford MS, Mathias CW§ Dougherty, 2009) Една от най-известните скали, която мери импулсивност е скалата на Барат. Този инструмент има петдесет годишна история и единадесет ревизии. Скалата се състои от 30 самооценъчни айтеми, обособени в една скала и една субскала. (Stanford MS, Mathias CW§ Dougherty, 2009)

Скалата представлява интерес, защото

може да се използва и в клиничната практика и при здрави индивиди. В клиничната практика скалата показва високи резултати за импулсивност при злоупотреба с вещества (наркотици, алкохол). Също така високите показатели по скалата имат връзка с разстройствата на настроеността. Скалата има връзка с опитите за самоубийство като хората със суицид в миналото имат по-високи нива на импулсивност. Също така импулсивността корелира с агресията и криминалното поведение. Освен в клиничната психология, изследвания са правени и с неклинична извадка като има около 60 публикувани изследвания. Импулсивността има връзка с вземането на решения, бдителността и вниманието, изпълнителната функция (Stanford MS, Mathias CW§ Dougherty, 2009). Скалата има доказана критериална валидност, защото може да регистрира съществуващо поведение (т.е. ориентирана е към диагностициране), а

БГ Наука е безплатно, защото знанието трябва да достига до всеки.

БГ Наука е електронно издание, за да може всеки българин по света да има достъп до него.

www.nauka.bg

също така може да предсказва поведението в бъдеще (суицид, злоупотреба с наркотични вещества и др.) (Stanford MS, Mathias CW & Dougherty, 2009). Заради тази причина се използва широко и е преведена на около 40 езика. Това ни провокира да се спрем точно на тази скала и решиме да я стандартизираме за български условия с извадка от здрави индивиди. При изследване на факторната структура на оригиналната скалата се оформя една главна скала и една субскала. Главната скала е с шест фактора (Patton JH & Stanford MS, Barratt ES, 1995): фактор 1 - Внимание (Attention), фактор 2 - Моторна импулсивност (Motor), фактор 3 - Самоконтрол (Self-Control), фактор 4 - Когнитивна сложност (Cognitive Complexity), фактор 5 - Постоянство (Perseverance), фактор 6 - Когнитивна нестабилност (Cognitive Instability). Субскалата се състои от три фактора (Patton JH & Stanford MS, Barratt ES, 1995): Непланирана импулсивност (Nonplanning Impulsiveness), Импулсивност на вниманието (Attentional Impulsiveness), Моторна импулсивност (Motor Impulsiveness). В настоящата курсова работа ще се работи със субскалата, която се състои от 3 фактора.

Много изследователи си задават въпросите от какво се детерминират нивата на импулсивност при здрави хора. Има хипотези, че импулсивността зависи от биологични фактори, пола и възрастта:

1. Открита е връзката между импулсивността и възрастта. Резултатите

показват, че хората в ранна зряла възраст са по-импулсивни при вземането на решения, отколкото хората в средна и късна зряла възраст. (Steinberg, Laurence & Albert, Dustin, 2008)

2. Едно от изследванията (Donatella Marazziti & Stefano Baroni, Irene Masala, 2010) в тази област показва възможните връзки между импулсивността и пола. Измерена е импулсивността на 32 доброволци със скалата на Барат и е установено, че жените имат по-висок общ резултат от мъжете и по-високи резултати на два от факторите на същата скала: моторна импулсивност и когнитивна сложност. Това предполага извода, че жените са по-импулсивни от мъжете.

Емпирична част:

На основата на гореспоменатите изследвания се формират следните хипотези:

1. Жените са по-импулсивни отколкото мъжете.
2. Хората в ранна зряла възраст са по-импулсивни отколкото хората в късна зряла възраст.

Цели на изследването:

1. Да се сравнят нивата на импулсивност при жените и мъжете.
2. Да се сравнят нивата на импулсивност при хората в ранна зряла възраст и хората в късна зряла възраст.
3. Да се изработят норми за неклинична извадка в контекста на българската култура.

Задачи на изследването:

1. Да се проследят различията или липсата на такива на импулсивност в отделните възрастови категории и между мъжете и жените.
2. Да се направи факторен анализ и да се сравнят факторите с получените фактори в оригиналната скала.

Изследвани лица:

В изследването участваха 239 И.Л. като едно от тях отпадна, поради некоректно попълване на въпросника. 137 И.Л. са жени, а 101 И.Л. са мъже. Минималната възраст е 16г., а максималната е 74г. ($M=27,23$). Въпросникът се попълваше онлайн и изследването беше анонимно. Всички изследвани се включиха доброволно.

Материали: Скалата на Барат BIS 11

Процедура на стандартизация:

При избора на скала за стандартизация имахме няколко критерии.

1. Скалата да е с доказана валидност.
2. Скалата да има дългогодишна история.
3. Да е стандартизирана на различни езици и за различни култури.
4. Да има широко приложение върху неклинична извадка.

След като намерихме статия за скалата на Барат (BIS-11) се свързахме с автора и му поискахме съгласието, за да можем да стандартизираме скалата за български условия (Копие от имейлите в приложение 1.). След като получихме съгласието на автора, започнахме работа по превода на скалата. Бяха направени три независими превода от английски на български и

от тях бяха избрани най-подходящите формулировки от четвърти човек от групата. Окончателния превод беше предоставен на независим експерт с много добър английски, за да направи обратния превод от български на английски (Приложения 2,3,4,5.). Двете версии бяха сравнени и се установи, че смисълът на айтемите е един и същ (Всички преводи могат да се видят в приложението). След това започнахме процедурата за събиране на данни. След като събрахме 239 И.Л. данните бяха статистически обработени и анализирани.

Резултати и анализи:

Бяха направени следните статистически процедури: Тест за надеждност, Факторен анализ, Корелационни анализи.

Факторен анализ:

Експлораторен факторен анализ без предварително зададен брой фактори беше проведен, за да се открие групирането на айтемите във фактори. Противно на първоначалната хипотеза за получаване на три фактора, на табл. Обяснение на общите вариации се виждат резултати, показващи съществуването на 9 фактора. Най-ясно отграничени са първите два с тегла съответно 5,266 и 2,350. Между стойностите на теглата на останалите 7 фактора се наблюдават по-малки разлики: 1,994, 1,679, 1,602, 1,312, 1,266, 1,117 и 1,085. Тук има само един ясно отделен фактор и се наблюдават още четири частично отграничени от останалите фактори. Девет са факторите и според табл. Ма-

трица на ротираните компоненти.

Първи фактор обхваща айтеми: 19 („Действам спонтанно.”), 17 („Действам импулсивно”), 2 („Върша нещата, без да мисля.”), 14 („Казвам неща, без да мисля.”), 3 („Вземам решения бързо.”). Айтем 4 („Безгрижен/-на съм.”) принадлежи с положителна стойност 0,408 към първи фактор и отрицателна стойност -0,412 към трети фактор. Разликата не е достатъчно голяма, за да се постави със сигурност към който и да е от двата фактора, затова се приема, че айтемът има нужда от преработване.

Във втори фактор се включват айтеми 26 („Докато мисля, имам странични (разсейващи) мисли.”), 9 („Концентрирам се лесно.”), 5 („Разсеян/-а съм.”), 6 („Имам „препускащи” мисли.”). Според хипотезите ни, тези айтеми би трябвало да спадат в комбинация с още четири айтема към един цялостен фактор – импулсивност на вниманието.

Трети фактор се състои от айтеми 20 („Трезвомислец/-а съм.”), 8 („Самоконтролирам се.”) и 12 („Обмислям нещата внимателно.”).

Четвърти фактор е представен от айтеми: 30 („Ориентиран/-а съм към бъдещето.”), 27 („Повече ме интересува настоящето, отколкото бъдещето.”). Тук проблемни са айтеми 13 („Планирам, за да постигна сигурност в работата си.”) и 1 („Планирам задачите си внимателно.”). Айтем 13 принадлежи със стойност 0,391 към четвърти фактор и стойност -0,431 към седми фактор. Освен това има тегла и към втори

(0,302) и трети (0,317) фактор, което доказва, че формулировката му не е добра. Теглото на айтем 1 е на границата на приетата минимална стойност (0,05), нужна за причисляване към един от двата фактора – трети (0,331) или четвърти (0,381). Предвижда се преосмисляне и на този айтем.

Петият фактор е съставен от айтеми: 15 („Обичам да разсъждавам върху сложни проблеми.”) и 29 („Обичам загадки.”). Айтем 24 („Сменям хобитата си често.”) има тегла и към пети фактор (-0,336), и към осми (0,310), затова е нужно да бъде преработен.

Айтеми 10 („Пестелив/-а съм.”), 22 („Пазарувам импулсивно.”) и 25 („Харча и имам повече разноски, отколкото печеля.”) образуват шести фактор.

Седми фактор се състои от 11 („Смущавам се по време на пиеси или лекции.”), 28 („Не мога да „стоя на едно място” в театъра/киното или на лекции.”), 7 („Планирам екскурзиите си добре предварително.”) и 18 („Лесно се отегчавам, когато решавам проблеми, изискващи размисъл.”) айтем.

Осми фактор съдържа 21 („Сменям местожителството си често.”) и 16 („Сменям работата си често.”) айтем. Предвидено беше и двата айтема да попаднат, заедно с още 9, във фактор двигателна импулсивност.

Последният – девети – фактор е съставен единствено от айтем 23 („Мога да мисля само за едно нещо в даден момент.”). Възможно е след преразглеждане на формулировката на айтема, той да попадне в някой от останалите 8 фактора. Освен това, според първоначалните хипотези, този фактор би

трябвало да бъде един цял фактор с осмия, тъй като и двата съдържат айтеми от субскалата двигателна импулсивност.

Резултатите от ротираното на факторите в пространство показва изключително разпръснато в компонентите разпределение на айтемите. Ако съдим по гъстото струпване на айтеми, бихме могли да заключим, че най-вече следните айтеми: 9, 26, 5, 6, 4, 17, 19, 3, 22, 15, 20, 11, 8 се отделят от центъра. Матрица на ротираните компоненти, показващи нужда от преработка на айтем.

Тест за надеждност:

Резултатите от направения тест за надеждност сочат, че скалата е с надеждност над минималната ($\alpha=0,787$), поради което тестът се счита за надежден и могат да се очакват добри научни резултати. След анализа на данните, се установиха някои интересни резултати за определени айтеми. Премахането на 6 от айтемите би увеличило общата валидност на теста. Следва да бъдат изброени тези айтеми, а в скобите е посочена очакваната по-висока стойност на показателя за валидност - Алфа на Кронбах, ако айтемът бъде премахнат:

- 3. Вземам решения бързо ($\alpha=0,795$);
- 11. Смуцавам се по време на пиеси или лекции ($\alpha=0,793$);
- 15. Обичам да разсъждавам върху сложни проблеми ($\alpha=0,790$);
- 21. Сменям местожителството си ($\alpha=0,798$);
- 23. Мога да мисля само за едно нещо в даден момент ($\alpha=0,795$);

29. Обичам загадки ($\alpha=0,798$).

Айтемите, чието премахване би повишило най-много валидността на теста, са №21 и №29 ($\alpha=0,798$ и за двата);

Айтемите, чието премахване би намалило най-много валидността на теста, са: №5 [Разсеян/а съм] ($\alpha=0,770$) и №12 [Обмислям нещата внимателно] ($\alpha=0,769$).

Интерайтемната корелация показва, че 13 айтема имат слаба корелация с крайния резултат (най-слаба корелация има айтем №23, $r= -0,008$), а 15 айтема имат умерена корелация. Значителна корелация имат само айтеми № 12 ($r=0,565$) и №5 ($r=0,559$). След направен отделен тест за надеждност на субскалите в теста, излизат следните резултати: скалата „Импулсивност на вниманието“ (Intentional impulsiveness) има надеждност $\alpha=0,668$ (най-висока от трите); Скалата „Двигателна импулсивност“ (Motor impulsiveness) има надеждност $\alpha=0,507$ (най-ниска от трите); Скалата „Импулсивност, свързана с непланирано“ има надеждност $\alpha=0,660$. При извършване на корелационен анализ между трите подскали: Импулсивност на вниманието, Двигателна импулсивност и Импулсивност на непланирането, умерена положителна корелация е установена между всички три скали: $r=0,399$ (между Двигателна импулсивност и Импулсивност на вниманието), $r=0,408$ (между Импулсивност на непланирането и Импулсивност на вниманието) и $r=0,493$ (между Импулсивност на непланирането и Двигателна импулсивност). Результа-

тът показва, че трите субскали измерват един конструкт и повишаване на стойностите по която и да е от тях, ще повлияе цялостната стойност на конструкта – съответно ще се повишат стойностите и по другите две субска-

ли. Трите корелации между скалите са от трета (най-висока) степен на значимост ($p=0,000$). Данните са представени на табл. Корелационни зависимости между субскалите.

От табл. 1 Корелационни зависимости

Корелационни анализи:

Таблица 1

				Двигателна	
Импулсивност на вниманието	Корелация по Пиърсън	1	,399**	,408**	
	Значимост (2-ри ред)		,000	,000	
	N-бр.	239	239	238	
Д в и г а т е л н а импулсивност	Корелация по Пиърсън	,399**	1	,493**	
	Значимост (2-ри ред)	,000		,000	
	N-бр.	239	239	238	
И м п у л с и в н о с т - непланиране	Корелация по Пиърсън	,408**	,493**	1	
	Значимост (2-ри ред)	,000	,000		
	N-бр.	238	238	238	

Корелационни зависимости между субскалите

Таблица 2

		Импулсивност	Пол
Коефициент на Спиърман	Корелац. коеф.	1,000	,060
	Значимост (2-ри ред)	.	,358
	N-бр.	238	237
Пол	Корелац. коеф.	,060	1,000
	Значимост (2-ри ред)	,358	.
	N-бр.	237	238

Корелационни зависимости между Импулсивност и пол

между Импулсивност и пол се вижда, че между двете променливи съществува значителна положителна корелация ($r=0,60$). Данните са интерпретирани от гледна точка на коефициента на Спиърман, поради категориалния тип на променлива пол. От резултата може да се предвиди, че полът ще повлияе значително нивата на импулсивност на личността. Степента на значимост ($p=0,358$) обаче подсказва за голяма вероятност за грешка ($p>0,05$ в случая). Допуска се, че е нужно по-детайлно изследване на тази корелационна зависимост.

Променливата възраст беше разделена в няколко групи: първа (обхващаща 16-21 години), втора (22-29 години), трета (30-49 години) и четвърта

(от 50 години нагоре). Разделението беше направено на базата на предполагаеми развитийни характеристики в психологическото функциониране между различните групи, които различия са свързани с основни нормативни житейски събития, срещащи се в групите (напр. завършване на гимназия, дипломиране от университет, първи внуци и т.н.). От фиг. Групиране по възраст и табл. Възрастови групи може да се видят в раблица 3, че най-голям е дялът на ИЛ, попадащи във втората възрастова група (22-29 години), а най-малък – този на най-възрастните ИЛ, което оказва влияние и върху данните.

БГ Наука е безплатно, защото знанието трябва да достига до всеки.

БГ Наука е електронно издание, за да може всеки българин по света да има достъп до него.

[www.nauka.bg](http://nauka.bg)

Таблица 3

			Валиден процент	
16-21 г.	37	15,5	15,5	15,5
22-29 г.	157	65,7	65,7	81,2
30-49 г.	33	13,8	13,8	95,0
50 + г.	12	5,0	5,0	100,0
Общо	239	100,0	100,0	

Възрастови групи

Корелационният анализ, проведен за възраст и скала Импулсивност извежда следните резултати (табл. Корелационни зависимости между възрастова група и импулсивност): между двете променливи има слаба положителна корелация ($r=0,214$), а степента на значимост е трета, най-висока ($p=0,001$). От получените данни следва, че има слаба връзка между възрастта и импулсивността, което отхвърля първоначално заложената хипотеза. Възможно е резултатът да е повлиян и от неравномерното разпределение на ИЛ във възрастовите групи.

Таблица 4

		Импулсивност	Възрастова група
Коефициент на Спирман	на Импулсивност	1,000	,214**
	Корелационен коефициент	.	,001
	Значимост (2-ниво)	238	238
Възрастова група	Корелационен коефициент	,214**	1,000
	Значимост (2-ниво)	,001	.
	Н-бр.	238	239

Корелационни зависимости между възрастова група и Импулсивност

След като не се откриха корелационни зависимости между импулсивността и възрастта и импулсивността и пола се взе решението да се изведат норми за цялата извадка, без да бъдат диференцирани по пол и възраст.

Бяха получени следните норми в таблица 5:

Таблица 5

	Ср. аритм.	Станд. отклонение	Н-бр. ИЛ
Импулсивност на вниманието	23,81	3,777	239
Двигателна импулсивност	33,61	3,881	239
Импулсивност на непланирането	32,57	4,722	238

Заклучение:

В настоящата курсова работа се направи опит за стандартизация на скалата на Барат за импулсивност като бяха спазени всичките изисквания за извършване на такава процедура (преводи, събиране на данни, изработване на норми). Поставените цели и задачи бяха изпълнени, но първо-

начално формираните хипотези не се потвърдиха и не може да се направи заключение, че импулсивността се влияе от пола или възрастта. Едно от недостатъците на настоящото изследване е неравномерното разпределение на И.Л. по пол и възрастови категории, а също и степента на значимост ($p=0,358$) на корелацията между пола и импулсивността. Това показва, че има вероятност за грешка ($p>0,05$ в случая). Затова за нужни по-детайлни изследвания в тази област, за да може да се потвърдят или отхвърлят хипотезите.

Това дава повод за формиране на нови хипотези, търсене на теоретична обосновка и провеждане на нови изследвания. Въпреки че хипотезите не се потвърдиха настоящата курсова работа има своето значение, защото имаме официалното позволение на автора за превода на скалата и получени норми върху извадка от 239 И.Л.

Приложение 1:

Копие от имейла до автора:

Dear Dr. Matthew Stanford,

I am a third-year psychology student in Sofia University, Bulgaria. Three of my colleagues and I are working on a project in one of our subjects at the University – Psychological Measurement. Our project requires us to standardize into Bulgarian language a psychological test for a Bulgarian sample. We are interested in the Barratt Impulsiveness Scale and would like to ask you if there is any chance that you help us with giving us your permission to use the test and sending the instrument itself?

We will, of course, send you back the results in a Bulgarian sample and the standardized test. In case you need any further information about what we are planning to do, I will gladly give it to you on this e-mail.

Sincerely,

Zlatomira Ilchovska
Bc.A. Psychology – 3rd year
Sofia University “St. Kliment Ohridski”
Sofia, Bulgaria

You have my permission to translate the BIS-11. I have attached a copy of the scale in English, a description of the scoring and a review article.

Best Regards,

Matthew S. Stanford, Ph.D.

Professor

Department of Psychology and
Neuroscience

Baylor University

One Bear Place # 97334

Waco, TX 76798-7334

tel: 254-710-2236

fax: 254-710-3033

www.mentalhealthgracealliance.org

Physical Address:

Baylor Sciences Facility Attn: Psychology
& Neuroscience

Приложение 2

Превод от английски на български:

Инструкция: Хората се различават по начина, по който действат и мислят в различни ситуации. Този тест мери някои начини, по които мислите и действате. Прочетете всеки айтем и отбележете с X в кръгчетата от дясната страна. Не мислете много. Отговорайте бързо и честно.

О
О
О
О
Рядко/никога
Понякога
Често
Почти винаги/винаги

1	Планирам задачите си внимателно.	0	0	0	0
2	Правя неща спонтанно.	0	0	0	0
3	Променям си мнението бързо.	0	0	0	0
4	I am happy-go-lucky.	0	0	0	0
5	Не привличам вниманието на другите	0	0	0	0
6	Имам объркани мисли.	0	0	0	0
7	Планирам пътувания напред във времето.	0	0	0	0
8	Уравновесен съм.	0	0	0	0
9	Концентрирам се лесно.	0	0	0	0
10	Редовно спестявам.	0	0	0	0
11	Смуствам се в игри или лекции.	0	0	0	0
12	Мисля задълбочено.	0	0	0	0
13	Планувам за сигурност в работата.	0	0	0	0
14	Казвам умни неща без да съм ги планувал.	0	0	0	0
15	Харесва ми да мисля за сложни задачи.	0	0	0	0
16	Сменям си работата.	0	0	0	0
17	Действам импулсивно	0	0	0	0
18	Лесно се отегчавам, когато решавам задачи.	0	0	0	0
19	Държа се непредсказуемо.	0	0	0	0
20	Мисля задълбочено.	0	0	0	0
21	Променям си мястото на пребиваване.	0	0	0	0
22	Купувам неща спонтанно.	0	0	0	0
23	Мога да мисля само за едно нещо.	0	0	0	0
24	Сменям си хобитата.	0	0	0	0
25	Харча повече отколкото печеля.	0	0	0	0
26	Когато трябва да свърша нещо съм ангажирам и със странични мисли.	0	0	0	0
27	Интересувам се повече от настоящето отколкото от бъдещето.	0	0	0	0
28	Чувствам се напрегнат на театър или на лекции	0	0	0	0
29	Обичам да реда пъзел.	0	0	0	0
30	Мисля за бъдещето.	0	0	0	0

Приложение 3

Превод 2

ИНСТРУКЦИИ: Хората се различават в начините, по които действат и мислят в различните ситуации. Този тест измерва начините, по които Вие действате и мислите. Прочетете всяко твърдение и отбележете с „X” в подходящото кръгче в дясната страна на тази страница. Не отделяйте прекалено много време на отделните твърдения. Отговорете бързо и искрено.

О	О	О	О
Рядко/Никога	Понякога	Често	Почти винаги/Винаги

1. Планирам задачите внимателно.
2. Върша нещата без да мисля.
3. Вземам решения бързо.
4. Безгрижен/-на съм.
5. Разсеян/-а съм.
6. Имам „препускащи” мисли.
7. Планирам екскурзиите добре предварително.
8. Самоконтролирам се.
9. Концентрирам се лесно.
10. Спестявам редовно.
11. “Гърча се” от срам по време на пиеси или лекции.
12. Обмислям внимателно.
13. Планирам за сигурност на работата си.
14. Казвам неща без да мисля.
15. Обичам да мисля за сложни проблеми.
16. Сменям местоработите си.
17. Действам „по импулса”.
18. Лесно се отегчавам, когато решавам мислено проблеми.
19. Действам „под властта” на мига.
20. Трезвомислещ/-а съм.
21. Сменям местожителствата си.
22. Купувам си неща „в импулса”.
23. Мога да мисля само за едно нещо по едно и също време.
24. Сменям хобитата си.
25. Харча или задлъжнявам повече, отколкото печеля.
26. Често, докато мисля имам странични мисли.
27. Повече ме интересува настоящето, отколкото бъдещето.
28. Не мога да „стоя на едно място” в театъра или на лекции.
29. Обичам загадки.
30. Ориентиран/-а съм към бъдещето.

Приложение 4 Превод 3

Насоки: Хората се различават по начина, по който действат и разсъждават в различни ситуации. Това е тест за определяне на начина, по който Вие действате и разсъждавате. Прочетете всяко едно от твърденията и поставете знак X в съответното кръгче в дясната част от страницата за изборния от Вас отговор.

Не отделяйте много време да обмисляте Вашите отговори. Те трябва да са бързи и искрени.

Много рядко / никога
 От време на време
 Често
 Почти винаги / Винаги

1	Планувам задачите си внимателно.	☐	☐	☐	☐
2	Действам без да мисля.	☐	☐	☐	☐
3	Променям си мнението бързо.	☐	☐	☐	☐
4	Безгрижен съм.	☐	☐	☐	☐
5	Не обръщам нужното внимание.	☐	☐	☐	☐
6	Мислите ми препускат.	☐	☐	☐	☐
7	Планувам пътуванията си напред във времето.	☐	☐	☐	☐
8	Имам нужния самоконтрол.	☐	☐	☐	☐
9	Лесно се съсредоточавам.	☐	☐	☐	☐
10	Пестелив(а) съм.	☐	☐	☐	☐
11	Изпитвам смущение по време на игри или лекции.	☐	☐	☐	☐
12.	Внимателно обмислям нещата.	☐	☐	☐	☐
13	Предпочитам сигурна работа.	☐	☐	☐	☐
14	Говоря без да мисля.	☐	☐	☐	☐
15	Обичам да разсъждавам върху сложни проблеми.	☐	☐	☐	☐
16	Сменям си често работата.	☐	☐	☐	☐
17	Действам импулсивно.	☐	☐	☐	☐
18	Бързо се отегчавам, ако трябва да разрешавам сложни въпроси.	☐	☐	☐	☐
19	Действам на момента.	☐	☐	☐	☐
20	Постоянно разсъждавам.	☐	☐	☐	☐
21	Сменям си квартирите.	☐	☐	☐	☐
22	Пазарувам импулсивно.	☐	☐	☐	☐
23	Мога да мисля само за едно нещо в даден момент.	☐	☐	☐	☐
24	Сменям си хобитата.	☐	☐	☐	☐
25	Повече харча, отколкото печеля.	☐	☐	☐	☐
26	Спохождат ме странични мисли докато разсъждавам.	☐	☐	☐	☐
27	Интересувам се от повече от настоящето, отколкото от бъдещето.	☐	☐	☐	☐
28	Изнервям се по време на театрални представления или лекции.	☐	☐	☐	☐
29	Харесвам заплетени случаи.	☐	☐	☐	☐
30	Ориентиран съм към бъдещето.	☐	☐	☐	☐

Приложение 5

Финален превод на български и обратен превод на английски:

Instructions: People differ in the ways they act and think in various situations. This test measures the ways in which you act and think. Please read every statement and mark the appropriate circle with an X on the right side of the page. Do not spend too much time on any one statement. Respond quickly and honestly.

ИНСТРУКЦИИ: Хората се различават в начините, по които действат и мислят в различните ситуации. Този тест измерва начините, по които Вие действате и мислите. Прочетете всяко твърдение и отбележете с „X” в подходящото кръгче

в дясната страна на тази страница. Не отделяйте прекалено много време на отделните твърдения. Отговорете бързо и искрено.

О Rarely/Never	О Sometimes	О Often	О Almost always/Always
О Рядко/Никога	О Понякога	О Често	О Почти винаги/Винаги

1. I plan my tasks carefully.
2. I do things without thinking.
3. I make decisions quickly.
4. I am carefree.
5. I am absent-minded.
6. I have “racing” thoughts.
7. I plan my trips well and in advance. (добре+предварително или well in advance – отрано?)
8. I have self-control.
9. I concentrate easily.
10. I am frugal/ economical.
11. I feel shy when I participate in plays or give speeches.
12. I think things over carefully.
13. I make plans in order to achieve stability at my workplace/ job security.
14. I say things without thinking.
15. I like pondering over complicated issues.
16. I change jobs frequently. - you don't need this because it's in the answer choices.
17. I act on impulse.
18. I get bored easily when dealing with problems that require deep thinking.
19. I act spontaneously.
20. I am sober-minded.
21. I change my place of residence frequently. – you don't need this because it's in the answer choices.
22. I buy on impulse. = isn't this included in 17?
23. I can only think about one thing at a time.
24. I change my hobbies frequently. - you don't need this because it's in the answer choices.
25. I spend more than I earn.
26. I often get distracted by other thoughts while thinking about something. - you don't need this because it's in the answer choices.
27. I am more interested in the present than in the future.
28. I cannot sit still at the theater or at lectures.

29. I like riddles.
30. I am future-oriented.

1. Планирам задачите си внимателно.
2. Върша нещата, без да мисля.
3. Вземам решения бързо.
4. Безгрижен/-на съм.
5. Разсеян/-а съм.
6. Имам „препускащи“ мисли.
7. Планирам екскурзиите си добре предварително.
8. Самоконтролирам се.
9. Концентрирам се лесно.
10. Пестелив/-а съм.
11. Смущавам се по време на пиеси или лекции.
12. Обмислям нещата внимателно.
13. Планирам, за да постигна сигурност в работата си.
14. Казвам неща, без да мисля.
15. Обичам да разсъждавам върху сложни проблеми.
16. Сменям работата си често.
17. Действам импулсивно.
18. Лесно се отегчавам, когато решавам проблеми, изискващи размисъл.
19. Действам спонтанно.
20. Трезвомислец/-а съм.
21. Сменям местожителството си често.
22. Пазарувам импулсивно.
23. Мога да мисля само за едно нещо в даден момент.
24. Сменям хобитата си често.
25. Харча и имам повече разноски, отколкото печеля.
26. Често, докато мисля, имам странични (разсейващи) мисли.
27. Повече ме интересува настоящето, отколкото бъдещето.

28. Не мога да „стоя на едно място“ в театъра/киното или на лекции.
29. Обичам загадки.
30. Ориентиран/-а съм към бъдещето.

Използвана литература:

1. Donatella Marazziti § Stefano Baroni, Irene Masala(2010), Impulsivity, gender, and the platelet serotonin transporter in healthy subjects, *Neuropsychiatr Dis Treat.* 6: 9–15. Published online 2010 February 3.
2. Patton JH § Stanford MS, Barratt ES, (1995). Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *Baylor University. J Clin Psychol.* Nov;51(6):768-74.
3. Stanford MS, Mathias CW § Dougherty (2009) . Fifty years of the Barratt Impulsiveness Scale: An update and review, *Personality and Individual Differences* 47 , 385–395
 , Stanford MS, Mathias CW, Dougherty DM, Lake SL, Anderson NE, and Patton JH
4. Steinberg, Laurence § Albert, Dustin (2008), Age differences in sensation seeking and impulsivity as indexed by behavior and self-report: Evidence for a dual systems model., *Developmental Psychology*, Vol 44(6), Nov, 1764-1778.